

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 81. ANUL XII.

Telegrafulu este de doua ori pe septem-
man: joi'a si Duminica. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiu la expeditura
oiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gat'a prin scrisori francate, adresate
catra expeditura. Pretiulu prenumeratiu-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu an
8 fl. era pe o jumalate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu penira
intea ora cu 7. cr. sirulu cu litere
mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si
pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiu, in 15/27 Octobre 1864.

Diet'a transilvana.

Siedinti'a din 5/17 Septembrie 1864.

Dupa citirea protocolului in limb'a germana,
la ordinea dilei e propunerea comitetului respectiv
pentru primirea articolului de lege privitoriu la curtea ap-
pellativa, dupacum l'a modificatu regimulu.

Refert. Dr. Trauschensfels in cuvintu lungu es-
pune, cum din vechime dreptulu de a defige locul de functiu-
nare alu dicasterieloru mai inalte a fostu alu principelui tie-
rei, si dupace citeste raportulu comitetului, prin care se reco-
manda art. de lege modificatu spre primire, lu recomanda si
densulu; „caci, priimindu-se, acest'a va fi unu semnu despre
loialitatea Transilvaniei, va fi unu semnu, ca tier'a nostra
innainteza necurmatu pe calea catra tint'a aceea, carea tote
partidele, de-si pote in felurite sensuri, o dorescu, va fi unu
pasu mare si celu d'antaiu, spre a deveni Austri'a unu statu
mare alu dreptului“ (Bravo!)

(Schimbările, ce se facu prin p. n. rescriptu imperatescu
dto Schönbrun, 1 Augustu a. c. in articolulu de lege pentru
curtea suprema judecatorésca, suntu acelea, ca in § 1. locul
resiedintiei acestei curti, care diet'a lu pusese in Transsilva-
ni'a unde va fi Guberniulu r., p. n. rescriptu lu pune la Vien-
n'a; apoi ca in § 6. se face alta stilizare, carea insa nu a-
tinge sensulu.)

Vajda face propunerea, ca art. de lege-afara de § 1—sa
se priimésca, ear comitetulu sa se nsarcineze, ca in terminu de
8 dile sa faca o reprezentatiune catra Mai. Sea, in carea diet'a
aretandu motivele, pentru ce a hotaritu ca acelu tribunalu sa
fia in tiéra, sa se róge a-ida p. n. sanctionare. Acest'a propunere
insa Presiedintele ca eterogena de ordinea dilei n'o admite la
desbatere, la carea apoi Vajd'a si- reserva dreptulu pentru
desbaterea speciala.

Zimmermann in cuventu lungu si motivatu prin
multe date istorice espune trebuinti'a desfacerei justitiei de-
catra administratiune, si apoi cu privire la acea impregiurare,
ca pentru ministrii, si anume pentru Cancelarulu aulicu
transsilvanu nu exista foru de judecata, propune: ea propositi-
unea, ce sta la ordinea dilei, privitore la constituirea si or-
ganisarea unei curti supreme judecatorésca pentru Tranni'a sa
se redea comitetulu spre relatiunare noua cu acea insarcinare,
ca catu mai curendu si catu mai cu temeiu sa espuna din
legislatiunea 'de pan' acum cu privire la ide'a responsabilita-
tii ministriloru desbatuta mai de multe ori in Senatulul impe-
rialu, sa se declare, in catu Curtea suprema proiectata se po-
trivesce a fi foru judecatorésca pentru eventualulu Cancelaru
aulicu transsilvanu? (Presied., dupace oratorulu ilustra si
motivéza propunerea sea, reflecta, ca aceea nu e la ordinea
dilei; oratorulu intre „Bravo!“ din centru apera dreptulu seu
de a vorbi, caci aici e locul si tempulu; Presied. intrerumpe
de nou; pausa, nelinisce.)

Negruti u a voitu, dice, sa propuna indata la ince-
putu, ca indata sa se tréca dela desbaterea generala la cea
speciala; dar de ore ce 2 domni au vorbitu naintea lui, va
sa vorbésca si elu. La pertractarea d'antaiu a votatu pen-
tru remanarea tribunalului supremu in patria, dar in confe-
rentiiele (nationale) a disu, ca deca Mai. Sea nu va intari articu-
lulu de lege facutu astfelu, nici unu deputatu nu se va improtivi
vointiei Mai. Sele. Deci credinciosu (?) parolei sele votéza a-
cum pentru Vienn'a, caci asiá va Mai. Sea, si vointiei Mai.
Sele trebuie sa ne supunemu, caci Mai. Sea e celu mai mare
binefacatoriu alu natiunei romane etc. (Unu: Rosz! energicu
din stang'a e respalat'a acestui cuventu.)

In acest'asi intielesu vorbesce si Mitr. Siolutiu.
Densulu inca mai nainte a vorbitu, dice, pentru Ardealu in
favoreá seracimei, dar acum stamu pe altu terenu (?); caci
avemu dinainte-ne dreptulu coronei si vointi'a Majestatii Sele;

deci naintea acestor'a trebuié sa ne plecamu capulu, caci a
desbate mai departe asupra loru nu e in competinti'a nostra
si art. de lege acum nu spre desbatere ne este propusu(?). Si asiá
recomanda de nou primirea unanima a modificatiunei facute.

Binder contr'a lui Vajd'a, si pentru primirea schim-
báriloru facute, apoi róga pre Presiedintele, ca sa aduca la
sprijinire propunerea lui Zimmermann, caci va sa vorbésca
incontr'a eii.

Gaitanu sprijinésce propunerea lui Zimmermann, ce
sta in legatura deaprobe cu § 14 alu acestui articulu de lege,
cu atata mai vertosu, caci elu insusi inca la pertractarea cea
d'antaiu facuse o propunere in favoreá independintiei justitiei
de administratiune.

C. Schmitt aru fi salutat cu bucuria propunerea lui
Zimmermann, deca s'aru fi facutu la desbaterea cea d'antaiu;
dar de ore ce diet'a au adusu odata articolulu de lege sciutu,
si de ore ce Mai. Sea l'au intaritu, propunerea lui Zimmermann
nu mai e la locul seu si dupa parerea densului nu pote fi
admisu la desbatere. Articululu acest'a in form'a sea de
acum inca nu-lu multiamesce deplinu, dupacum a desfasuratu
si mai nainte; dar cu privire la stadiulu de transitiune, in
care ne aflamu, lu priimesce impreuna cu schimbările facute.

Br. Salmen aru partini propunerea lui Herbert; dar
de ore ce aceea nu s'a priimitu, se declara pentru proiectulu
regimului; caci o curte suprema judecatorésca ca cea pentru
Tranni'a singura nu si-o pote intipui salutifera.

Baritiu cu atata mai putinu pote partini propunerea
lui Herbert, cu catu precugeta mai multu urmárele eii; caci
aceea e unu testimonium paupertatis nu numai pentru genera-
tiunea de fatia, ci si pentru cea venitere transilvana. Deca
noi Transsilvanii nu avemu incredere in siguritatea si impar-
tialitatea justitiei nostre, atunci urméza de sine, ca si pentru
forurile de instantie mai josu sa aducemu judecatori straini
si pre ai nostri sa-i tramitemu iar in tieri straine. Densulu
nu scie, cum sa se si admita la pertractare propunerea lui
Herbert, carea e cu totulu straina de ordinea dilei. E cu to-
tulu in contr'a propunerei lui Herbert si pentru propune-
rea originala a Dietei. (Bravo! in stang'a.)

Zimmermann n'a veditu in propunerea lui Herbert
vre-una Testimonium paupertatis, der nu-lu vede nici in propu-
setiunea regimului, adeca in § 1 alu acelu'a. Caci chiaru di-
plom'a leopoldina aru cuprinde atunci unu Testimonium pauper-
tatis pentru tiéra, si staturile Transsilvaniei dela 1791, cari
decretara, ca Diplom'a leopoldina sa se confirme de atatea ori,
de cate ori se depune omagiulu, aru fi eternisatu prin a-
cestu decretu acestu testimoniu. Atata lui Baritiu. Mai de-
parte in sa vede, ca in tota Europ'a apuséna se facu incercári
de a unificá legile civile, penale s. c. si prin acest'a a aduce
justiti'a la unu felu de uniformitate. Prussi'a d. e. are aceeasi co-
dica comerciala, ce o are Curhessen, staturile Turingice au ace-
easi lege penala, aceeasi procedura penala si unu foru appel-
latorialu comunu in Ien'a, de care aterna noué staturi de
altmintrelea independinti cu armate si cu finantie proprii.
Transsilvanenii singuri nu crede ca aru dori armate si finantie
proprie, dupa cum au avutu sub principii natiunali; ear o insti-
tutiune ca a staturiloru turingice e laudata in tota Germani'a;
pentru ca nici unu ministru alu vreunui statu nu pote influentiá
independinti'a acestui foru. Monarchi'a prusésca e mai ma-
re decatu Transsilvani'a, dar cu tote acestea dupa constituti-
unea din 1850 are numai o singura curte cassativa, pe candu
mai nainte avea doue, cari judecau dupa diferite legi. Ase-
menea e si in Austri'a dincolo de Laiti'a, unde d. e. Boemi'a,
cu tote ca da mai multi soldati si platesce mai multa contri-
butiune decatu Transsilvani'a, totusi are acelasi foru appel-
latorialu ca Moravi'a, Stiri'a etc. etc. Dar de aici nu se pote
conclude ca ne intorcemu la absolutismu indreptu. (Cuventulu
e insotitu de acclamatiuni vii in centru.)

Pope' a la desbaterea cea d'antâiu a fostu de parere si s'a declarat, ca Tribunalulu supremu sa remâna in patria, si argumentele celor ce au aপরতু această parere, au fostu, dice, atâtu de temeinice, încâtu convicțiunile lor se radicara la concludu dietalu. „Cu privire la motivele acestea, dice, care totu acelea suntu si astadi care a fostu si atunci la desbaterea prima, marturisescu, ca convingerea mea nu s'a schimbatu nici decum in privinti'a acest'a, si pentru aceea si astadi, cá si atunci, me dechiaru, cá tribunalulu supremu sa remâna in tiér'a nóstra si sa nu se scóta afara. Amu auditu in siedinti'a de astadi vorbiri fórté elocuinti din partea altoru antevorbitori. La desbaterea antâiu, dloru! mi luasemu voia a me estinde si eu mai departe, a vorbi mai multu, a aduce mai multe motive inainte pentru sprijinirea causei, carea o-amu aপরতু, ear astadi marturisescu, ca nu aflu de lipsa a me lasá mai departe; si asiá tîndu-me strinsu de obiectulu cestiunatu, voiu vorbi mai putinu. — Ossi'a, ingiurulu cárei'a s'au intorsu astadi tóte vorbirile, si impregiurulu cárei'a se invertesce tóta desbaterea de astadi, este préinaltulu rescriptu r. si anume cuvintele acelea, ce se cuprindu in acelu p. n. rescriptu, ca adica atâtu corón'a, cátu si suditiu au avutu dreptu mai nainte de a inaintá procesele sele pâna la tronulu Mai. Sele si de acolo a-si a-sceptá decisiunile finale in processese loru. Eu marturisescu, ca altu motivu nou, ce s'aru fi adusu astadi inainte sub decursulu desbaterei acestei'a, nu cunosc, numai uniculu acestu motivu, cu tóte ca nici acest'a nu este nou; pentruca la desbaterea d'antâiu s'a desbatutu obiectulu destulu si 'n privinti'a acest'a. Asiá eu in privinti'a acest'a in consecuintia cu ce se amu vorbitu atunci si in legatura cu cele ce dejá se adusera inninte de alti dd. antevorbitori, cu deosebire de domni dr. R a t i u si Mog'a amu de a dice numai atát'a, ca nainte de a. 1848 au potutu sa recurga suditiu in privinti'a processelor loru pâna la persón'a Mai. Sele, pentruca dupa legile de atunci nu erau trei instantie cá astadi, ei erau 4 si 5, dupacum prea indestulitoriu s'a doveditu. Au potutu sa recurga dar si sa apeleze la persón'a Mai. Sele, pentruca ultim'a instantia dupa legile dinainte de 1848 erá intrunita asiá dicendu in persón'a Mai. Sele. Astadi insa, dloru! relatiunile s'au schimbatu; astadi intrevenira alte relatiuni, astadi nu mai suntu 4 si 5 instantie, ci numai 3, si ultim'a instantia, carea nainte erá eschisivu pelânga Mai. Sea, astadi vedemu ca Mai. Sea o-a datu din mâna, o-a transpusu tribunalulu supremu de tiéra. Asiá dara conditiunea, carea nainte de 1848 au trasu legalminte dupa sine inaintarea processelor civile si criminale pâna la persón'a Mai. Sele si a-sceptarea decisiunilor finale iara dela persón'a Mai. Sele, astadi au incesatu cu totulu; si „cessante conditione, cessat conditionatum.“— Asiá dara nu potu pricepe, ca de ce sa se dica, ca si astadi tribunalulu supremu aru trebú sa se asiedie in Vienn'a la Curtea M. S.— Ce se atinge de dreptulu eschisivu alu corónei, in privinti'a obiectului acestui'a si eu sum de parerea acelor domni cari au afirmatu, ca 'n rescriptulu r. nu se cuprinde nimicu despre acest'a, ba tocmai prin p. n. rescriptu r. se dovedesce chiaru, ca asiezarea tribunalulu supremu este unu dreptu alu corónei si alu tierci. Acest'a se dovedesce prin p. n. rescriptu; cáci Mai. Sea insusi ne da nóue spre desbatere si decidere obiectulu acest'a.— Cu tóte ca eu cu privire la citatele dlui referinte alu comitetului dietalu, cu privire adica la citatele acelea, care dlui le-a facutu la desbaterea generala in siedinti'a trecuta, dicendu ca aru stá in dreptulu Mai. Sele, a determiná resiedinti'a Guberniului tierci si resiedinti'a Tablei r., si ca atâtu Guberniulu reg., cátu si Tabl'a reg. au avutu in urm'a decisiunei Mai. Sele resiedintiele lor candu in Clusiu, candu in Sabiiu si iara candu in M. Vásárhely, candu in Mediasiu,— cu privire la impregiurarea acest'a, dicu, si eu inca sum de parere, ca are dreptu corón'a la tóta intemplantu, cá sa determineze locul si alu resiedintiei trib. supr., in s a n i c i decum afara de Tranni'a, ci numai in patri'a nóstra. Intr'acolo credu ca tintescu si documentele acelea, ce le-au adusu inainte in privinti'a acest'a d. referinte; pentruca nu l'amu auditu spunendu-ne, ca Mai. Sea aru fi stramutatu resiedinti'a Guberniului regescu ori a Tablei regesci afara din tiéra. Totu acestea vinu a se 'ntielege si despre resiedinti'a trib. supremu de tiéra. Asiá dara eu marturisescu, ca nu aflu nici unu motivu temeinicu adusu inainte din partea dloru cari pretindu, ca tribunalulu supremu de tiéra sa se asieze in Vienn'a. Yre-unu motivu nou in privinti'a acest'a nu am apútu nici le desbaterea cea d'antâiu, nici la cea de astadi, si densulu tocmai aru dori ai se spune motive temeinice si interesse adeverate. La obiectiunea ce i s'aru poté face, ca acest'a stramutare o cere interesulu corónei, respunde, ca densulu nu pricepe acest'a pretensiune. De interessele corónei

privésce densulu legile fundamentale, adica diplom'a din 20 Oct. 1860 si patent'a din 26 Febr. 1861, precum si legea pentru trami-terea deputatiloru la Senatul imperialu, in fine dreptulu ce diet'a insasi l'a datu din mâna, dreptulu adica de a alege ea singura pre ampioiatii la posturile cardinale. (Asiá e!)

„Dloru! candu astfelu de drepturi a datu diet'a din mânilé sale, si candu astfelu de concessiuni a facutu ea in interessulu corónei pentru de a aduce interessele corónei in armonia cu interessele patriei,— apoi marturisescu ca nu potu pricepe, cum s'aru mai poté pretinde dela noi, cá precum bine a disu si d. Dr. Ratiu, unic'a particea de autonomia, ce ni-a mai remasu, adica tribunalulu supremu inca sa-lu dâmu din mân'a nóstra. Déca s'aru intemplantu acest'a, dloru! apoi nu sciu, cum s'aru mai poté numi tiér'a nóstra autonoma; pentruca, cá sa marturisescu adevverulu, in privinti'a Gubernului de astadi alu tierci nóstre putina autonomia ni-a mai remasu, asiá încâtu déca-mi este iertatu a me esprimá asiá, acel'a au devenitu astadi la starea unui Kreisamt! (Asiá e!)

Mai dâmu inca si tribunalulu supremu din mâna, si atunci eu unulu nu voiu mai aflá nici o deosebire între Transsilvania autonoma si între ori care dintre provinciile de dincolo de Leitha!“

Deci e de parere, ca Diet'a se remâna pe lângá concludu seu si într'o representatiune nóua se róge pe Mai. Sea a intari acelu articlu; cáci crede, ca Mai. Sea dupa iubirea de dreptate va implini tierci această dorintia. (Bravo! Bravo! sa traiesca.)

(Va urmá)

Petitiunea Bucoveniloru cátra Esc. S. Eppulu Hacmanu.

(Continuare si capetu.)

Episcopulu din Cerneitiu canonesce e numai unu sufraganu alu metropolitulu din Iasi; de aceea e datoriu ori a se subpune acestui'a, ori apoi, desfacendu-se legatur'a cu tierile esterne, a se subordiná unui metropolitu austriacu de aceea-si confessiune.

Dreptulu lui la independintia bisericésca canonesce nu e documentatu prin nimicu.—

Progredendu in progressiune geometrica pe cararea cea piedisia a inconsecuintiei, adunarea amintita de preoti crede cu tóte acestea, ca fatia cu unu fondu mare religianu si fatia cu dotatiunea cea grasa, ce o garantéza acestu fondu, nu e lipsa mare de titluri canonice pentru crearea de Episcopii nóue in Bucovin'a; cáci orasiulu Seretu inca din vechime au avutu Episcopu; asemenea si orasiulu Radautiu; ear orasiulu Suceav'a cu deosebire are chiaru si dreptulu de metropolia; b'a ce e mai multu, fiindca dupa canone fiecare orasiu póte avé Episcopulu seu, o astfelu de pretensiune nu se póte denegá nici orasielor Sadagur'a si Vistnitiu, unde fára de aceea sustau rabinat considerabile pentru credincosii de legea vechia.—

Atát'a liberalitate in impartirea venerabileloru mitre episcopesci chiaru si Escellentiei Vóstre se pare necompatibila cu demandárele canonice, cu autoritatea episcopesca si cu trebuintele practice ale bisericéi nóstre. De aceea in propunerile facute de Escelenti'a Vóstra la Sinodulu din Carlovitiu nu se face pomenire de crearea de Episcopi titulari, de si de alta parte nu se néga formalminte necesitatea lor si nu se esprime anumitu abdicarea de a-i dori.

Astfelu de propuneri anticanonice si antipratice poteau cadé cá fructe nemature numai din pomulu cunoscintiei unei adunári, carea erá pusa sub presiunea cea unilateralá a unei inspiratiuni dictate cu autoritate imperativa, si carea nu poté aflá in sine insasi acea soliditate, ce o da numai privirea neturburata si independintia barbatésca.

De aceea in constitutiunea bisericéi orientale inca din cele mai vechi tempuri apostolice are valóre principiulu acel'a, cá cátu se póte consultarea diferitiloru capi bisericesci sa se faca împreuna cu cialalti membri ai bisericéi, cá prin acest'a sa insufletiesca simtiulu comunu si sa nu se hotarésca nimicu fára considerarea cea mai matura. *)

Participarea mirenilor la afacerile bisericesci preste totu, cu deosebire la acelea, ce nu se tinu de credintia si de disciplina, trecu apoi cu legalitate perfecta in prax'a bisericéi, si pâna in diu'a de astadi in felurite tieri se admite cá indreptatita si se practiséza fára impedecare. Astfelu la Patriarchatul ecumenicu din Constantinopole pentru administrarea afaceriloru publice bisericesci esista unu comitetu propriu permanentu, careconsiste din 4 Episcopi 4 magnati mireni si 4 dintre cetatienii cei mai de frunte. Asiá vedemu si in dilele nóstre pre mireni in Sinódele provinciale in Transsilvania si Ser-

*) Can. Apost. 33, c. 2 c, IX, q. 3 Concil. Antioch. c. 5 D. XCV.

bi'a cu votu deplinu consultativu in tóte agendele nedocmatice ori nedisciplinarea. Asemenea, de si cu óre care restringere, se urmedia si in Principatele Romané dela Dunare, si simtiulu celu nobilu de dreptate alu Eselentiei-Vostre trebue se recunoșea, ca in epoca antiaustriaca a Patriei noastre unulu din drepturile principale administrative bisericesci, dreptulu adeca alu alegerii de Episcopu, dupa prax'a strabuna competa reprezentantiloru clerului, ai nobilimei si ai poporului, si se practisá din partea loru fara impedecare. Chiaru si acea adunare de preoti desu amintita ce formula dorintiele clerului bucevinenu, simtindu necompetinti'a sea, se crediú dáfore, a revocá in memoria cu totu deadinsulu tinerea de sínóde provinciale intocmite canonesce, la care apoi sa se pota ascultá si vocea mireniloru in cauze atatu de momentóse. Acésta dorintia a adunarei Preotiloru, ce afla priimire in punctulu 8 alu proiectului Eselentiei-Vostre merita considerare nunumai pentru aceea de a practisá dreptulu loru de consultare comuna, ci si pentru cá scopulu celu salutariu, la care tinde acésta institutiune canonica, sa se póta ajunge. —

Reieptarea mireniloru dela ori ca participare la afaceri e bisericesci duce la langedia, la indiferentismulu religiosu, va sa dica la simtieminte spirituale, ce suntu stricacióse si condannabile statu pentru religiune si statu cátu si pentru individu. Dincontra déca biserice'a aceea, ai cárei credinciosi facu maiortatea locuitoriloru Bucovinei, aru fi unu obiectu de ingrijire si cultivare bine precugetata si seriósa nu numai pentru preoti, ci si pentru multimea cea cu multu mai mare a mireniloru; déca biserice'a acést'a, pazitórea cuventulu mantuirei, sustinatórea si cultivatórea ambelor natuonalitati si limbi principale ale acestei țeri, e cá sa reclame pentru intentiunile sele totu interesulu nostru, pentru binefacerile sele tóta recunoscinti'a nóstra; déca ea mai departe aru tinde intr'acolo si i-aru si succede, a castigá chiaru si pentru scopuri particulare, ce-i obvinu câte odata, atentíunea simpatica—indreptata spre chiamarea eii principala, privitóre la aperarea de ori-ce ratacire, chiaru si impreunata cu ingrijiri, — a credinciosiloru eii: atunci, si de siguru atúnci n'aru poté si nu i-aru fi iertatu a se lipsi de participarea mireniloru la afacerile eii administrative. Din contra aru fi chiaru interesulu eii, cá prin o institutiune reinvianda spre onorarea canóneloru pe deoparte sa dee prob'a vivacității si activității sele atátu in spiritulu seu cátu si in spiritulu tempului, ear de alta parte sa demustre, ca libertatea constitutiunala, ce se revarsa preste Austri'a—noua, incepe a desvóltá si pe terenulu bisericescu acea activitate binefacatóre, insufletítóre si plina de viétia interna, fára de carea viétia din afara a bisericei aru trebú sa decada, desvóltarea eii salutifera sa se curme, influinti'a eii cea mareata asupra creșterei morale a omenimei aru trebú sa se imputíneze. Déca preste totu ómenii, ce nu se tínu de statulu preotiescu, iau parte vivace si factica la sórtea eii, acést'a trebue sa fia prin urmare unu ce prea inbucuratoriu, atátu pentru membrii bisericei invetiátore, cátu si pentru multimea mireniloru pastorita de dens'a. De altmintrea si fára de a cautá la tinerea regulata de sínóde provinciale anuale, in cestiunea cea multu importanta, ce se tractéza acum, despre crearea unei mitropolii romanesci independinti si despre legatur'a ierarhica a acelei'a cu scaunulu metropolitanu din Carlovitiu, in celelalte eparchii romanesci din Austri'a, afara numai de Bucovin'a, s'a facutu formalminte intrebarea cátra cleru si cátra mireni impreuna si totdeodata. Cu deosebire conchiamá si tínu Episcopulu eparchialu din Transsilvani'a, Consiliariulu intimu Baronulu de S i a g u n ' a , in 24, 25 si 26 Octobree 1860 la Sabiu unu Sinodu provincialu, care fiindu compusu din 47 preoti si 52 mireni, si decidendu dupa deliberare matura si votare libera, aduse in privinti'a acést'a concluse, cari dupa forma si cuprinsu cu totu dreptulu se potu privi ca adeverat'a opiniune a eparchiei greco-orientale din Transsilvani'a.

Altmintrea in sa se are lucrulu cu propunerile si pretenșiunile acelea, cari, aduse numai de preoti ori apoi chiaru numai de persón'a Episcopului, céca a-si dá aerulu de manifestatiuni formale ale clerului si ale Eparchiei intregi. Si nu numai dreptulu canonicu, ci si o politica intielépta bisericesca si recerinti'a oportunitáti se improtivescu unoru propunerii, cari inlauntru si inafara remanu departe de tóte acceptările drepte, ci din contra lovescu in fatia fára sfiéla ori ce indreptátre natuonala si canonica. Si chiaru si inainte se póte predice cu securitate, ca atátu in mitropolia cea serbésca din Carlovitiu, cátu si in cea noua creanda romanésca se voru inaltá indoiele tari si temeince contr'a unei positiuni ierarhice si contr'a unei coordinari, prin carea Episcopulu Bucovinei, care aru avé numai o eparchia mica si nici unu su-

fraganu sub sine, s'aru poté pune in sínodulu generalu cu aceeași auctoritate si cu același dreptu lánge mitropolitulu serbescu si romanescu, cari ambii cu privire la marimea populatiunei, ce o pastorescu, si cu privire la numerulu sufraganiiloru lor, aru trebú sa se privesca cá chiriarchi potinti si plini de influintia. Cei doi reprezentanti bisericesci ai poterniciloru si numeróseloru natiuni serba si romána fára indoiele n'aru intardi'a, a aduce la vedere si la valóre superioritatea lor fatia cu reprezentantele unei eparchie in asemenare mici, nenatiunale, si tocmai pentru aceea pré adeseori isolate, si la tóta intemplantarea aru cautá a restabili in casuri speciale, candu neutralitatea s'aru plecá spre o parte séu cealalta, a restabili, dicemu, cumpan'a cea stricata nationala spre daun'a lui. Restornarea unui atare organismu ierarhicu, gresitu inca in planulu lui, prin frecările din insusi Sinodulu generalu aru fi celu d'antáiu si celu mai siguru resultatu alu infintiárei lui, pentru care cu tóte acestea o voce normativa staruiesce cu atát'a urgentia.

Spre a se evitá atari erori si rele intr'o cauza de atát'a importantia si de atátea urmári, emisulu ministerialu din 30 Septembrie 1864 a lasatu la socotinti'a Escellentiei Vostre, cá sa ascultati mai nainte parerile si dorintiele diecesei din Bucovin'a. De óre ce mai de parte atare dreptu compete dupa canóne ori cáru capu diecesanu in dieces'a séu eparch'a lui, ear de alta parte respunsabilitatea la presinte si venitorime pentru resultatulu celu reu alu unei afaceri multu insemnate fára indoiele e o sarcina gigantică: de aceea nu e numai o urgentia imperativa, ci si unu ce pré usioru a tíne unu sinodu diecesanu in Bucovin'a. Coordinare lánge doi Mitropoliti, subordinare sub alta mitropolia, ori subordinare altoru diecesé sub dieces'a Bucovinei,— alegerea intre aceste trei modalitati ale positiunei ierarhice atát'a e de seriósa, incátu totdeodata deschide calea si cátra concordia si cátra schisma, incátu ne pune dinainte Rubiconele bisericescu. Ear a stá intr'ajutoriu veneratulu Archipastoru spiritualu intr'o crisa atátu de momentósa cu cuventulu si cu fact'a, este datorinti'a facáru fiu credinciosu alu bisericei, si tocmai prin acésta indatorire, precum si prin interessulu, ce-lu are séu celu putínu trebúe sa-lu aiba fia-care fiu alu bisericei de starea bisericei sele, se justifica procederea acést'a de fatia.

Deci esprimendu Esc. Vostre recunoscinti'a nóstra cea cu multiamita si respectu pentru propunerea, ce o-ati adusu la Sinodulu din Carlovitiu cu privire la infintiarea unei mitropolii románe, si rogandu-ve cu plecaciune, a stá cu barbatia pelánge dens'a, ne luámu voia, a face in privinti'a celorlalte propunerii partiale preaumilit'a rogare: „cá Escellentia Vóstra urmandu cu credintia p. n. decisiune din 27 Septembrie 1860 si emisulu ministerialu din 30 Septembrie 1860 sa ve indurati a conchiamá pentru afacerile comune ale bisericei gr. or. din Austri'a, precum si in specialu pentru positiunea ierarhica a diecesei Bucovinei, in capital'a Cernautiu unu Sinodu completu, alegendu pe bas'a principiulu reprezentativu, compusu in jumetate egala de mireni, a-lu tíne dupa cuviintia, si hotaririle lui aduse dupa considerári mature a le aduce prin introducendulu Sinodu generalu la substernerea inalta si preainalta.”

(Urméza subscriptiuni numeróse.)

Organisarea in Ungari'a.

II.

Acú ne luámu voia a desfasiurá parerea nóstra despre organisarea Ungariei, dupa cum aceea s'aru poté si aru trebú sa se introduca, déca barbatii de statu si aperiarii dreptáti voiescu a fi drepti fatia cu locuitorii țerei, si nu voiescu a ignorá cu totul unele cestiuni ponderóse, ce suntu la ordinea dílei de atáti'a ani si totusi nedeslegate.

Organisarea e de lipsa, ast'a o recunóșce totu insulu; in sa noi mai adaugemu: organisarea sa fie fundamentala si drepta fatia cu referintiele natiunalitatiloru deosebite ale Ungariei!

De aceea usiora se póte deduce, ca dorinti'a nóstra este nu numai a introduce unu sistemu nou si mai corespundiatotiu scopului in privinti'a justitiei si administratiunei, ci totu deodata in legatura cu organisarea sa se puna capetu si cestiunei natiunalitatiloru, carea este si va remané o cestiune atátu de ponderósa, cátu aceea astadi, candu natiunalitatiile Ungariei suntu tredie si voiescu a-si esecutá dreptele pretenșiuni in privinti'a limbei lor in afacerile publice, nu se mai póte sugrumá nici cu sil'a!

Gvernulu celu putínu nu odata a datu semnu de bunavointia, ca voiesce a face destulu pretensiuniloru, ce le forméza natiunalitatiile dupe sensulu lor de dreptate; cáci numai bunulu Ddiu scie, câte ordinatiuni mai venira dela locurile inalte in asta privintia, totusi caus'a natiunalitatiloru nu mai

înaintéza, ci sta pe locu, séu adeseori pasiesce în dreptu fără voi'a și fără vin'a noastră. — Causéle pedeciloru, ce ni se punu din tóte pártile la întrebuintiarea limbei, nu ne este de scopu a le enumerá; cáci precum nátiunalitáțile nemagiare, tocmai asiá de bine le scie și guvernulu; de aceea voimu numai a aduce la publicitate în caus'a nátiunalitáțiloru unu modu cu multu mai practicú și mai salutaru, decatu tóte celelalte, câte se mai ivira din tóte pártile spre deslegarea acestei cestiuni; și acestu modu, combatendu-se mai pe largu de cei competinti, cugetámu ca aru poté servi de espedientu bunu tocmai acum'a cu introducerea organizárei.

Pretensiunile nátiunalitáțiloru cugetámu a se poté reasumá în acést'a; întrebuintiarea libera a limbei materne la tóte dicasteriele, în oficiu și afara de oficiu!

Cu acést'a aru trebui sa urmeze organizarea tieriei întregi. —

Nátiunalitáțile nemagiare de un'a și aceeași rasa cea mai mare parte locuiescu compacte la olalta, pe unu teritoriu, séu celu puținú aprópe de olalta, asiá cátu întrebuintiarea limbei lorú materne n'aru avé nici o pedeca, de cá teritoriele comitatelorú de astadi s'aru împartí dupa nátiunalitáti!

Credemu, ca o massa dintre fiii nátiunalitáții, cari apera cu atát'a zelú dreptulu istoricu, crâncenu ne va atacá pentru ca cutezámu a aduce pe tapetu unu astfelu de proiectu.

Voimu insa a ne legitimá, cá sa nu cademu în suspiciune de atacatori ai întregitáții teritoriului.

Ungari'a, precum se scie, este împartíta și astadi, cá cu sute de ani mai nainte, în comitate, cari si-au tiermurii sei istorici, precum adeca teritoriele acelor'a le-au asediatu mosii și stramosii patriei în dietele tieriei.

Comitatele acestea, cu tóta nepracticitátea împartírei, e-sista și astadi asiá, cátu pe candu unele dintre ele au o poporátíune mai bine de $\frac{1}{2}$ millionu, unu teritoriu de 200 de miluri patrate, pe atunceá altele au 15,000 de locuitori și abiá 10 miluri patrate; și totusi tóte comitatele suntú provédute totu cu aceleasi sedrii comitatense, deregatori în causé civile, criminale, și în administratiunea politica! —

Comitatulu Bihorului are 200 miluri de pamentu, ear' Tornósz 10 miluri, și totusi în fruntea ambelorú sta câte unu comite supremu, vicecomiti, sedrii, judecatori în cercuri etc.

De aicea usioru se poté vedé bunatatea și reutatea, ce cade asupr'a locuitorilorú din acésta împartíre!

Cu cátu aru fi mai buna împartírea pe cátu se poté egala a Comitatelorú? nu este de lipsa a demonstrá; cáci acést'a o scie totu insulu, și este fórté probabilu, ca insasi diét'a tieriei deca nu acum'a, peste puținú tempu va proiectá și infíntiá o împartíre mai practica a Comitatelorú, cá tocmai în Ardealu.

Si precua în Ardélú, asiá și la noi de siguru este de lipsa, cá pe lenga împartírea teritoriilorú comitatense sa se iee în privire și nátiunalitáțile, ce locuiescu compactu în Ungari'a, fără cá prin acést'a sa se periclitaze întregitatea Ungariei, fără cá elementulu magiaru prin acést'a sa suferé atare scadere în drepturile sale, cu atátu mai vertosu, ca acést'a mai nainte ori mai tardíu o va face insasi diét'a, carea va fi mai justa fatia cu nátiunalitáțile, decátu cele de pâna acum'a.

Acú întrebámu: deca Ungari'a cá tocmai Ardélulu este supusa ingrigirei dinastíei, deca Guvernulu introduce legi, organizéza justiti'a și administratiunea fără de a întrebá diét'a tieriei: de ce sa nu se póta introduce o organizare fundamentala și în privinti'a teritoriilorú comitatense? n'aru fi mai consultu cu o cale a pune capetu prin acést'a și cestiunei nátiunalitáțilorú astfelu, cumca Comitatele Ungariei sa constee încátu se poté, din unulu și acél'a-si elementu de aceea-si nátiunalitate, séu celu puținú în locurile amestecate asiá, cá un'a dintre nátiunalitáti, carea este domnitóre pe acolo, sa aiba majoritate absoluta? Bihorulu d. e. are peste 500,000 locuitori, dintre cari peste 230,000 suntú Románi, si începú delá Oradea-mare, pâna la Ardealu Români locuiescu compactu, ear cátra mediulu noptii Magiarii. Acestu Comítatu mare, împartíndu-se în dóue dupa nátiunalitáti, în veci n'aru mai fi scen'a frecárilorú nátiunale. Tocmai asiá s'aru poté face și cu celelalte!

Bunetáțile, ce aru poté isvori dintr'o organizare fundamentala pe bas'a nátiunalitáțilorú, aru fi necalculabile atátu pentru Guvernulu, cátu și pentru locuitorii tieriei.

Prin acést'a credemu ca ne-amu legitimatu; cei competinti, mai alesu cei ce stau aprópe de tronú și de Guvernulu, la organizarea infíntianda nu potú perde dinnainteá ochilorú cestiunea nátiunalitáțilorú, carea cá unu firu rosíu s'a trasu și se va mai trage peste paginile istoriei patriei nóstre, pâna candu ea nu va fi deslegata dupa dreptu și dreptate.

„Dati Imperatului ceea ce este a Imperatului, și dati poporului ceea ce este a poporului!“ Adevéru acést'a amu dorí sa se realizeze prin organizarea, ce va sa introduca peste puținú în Ungari'a.

Sabíu în 12/24 Octóbre. (Felurite.) Dupa unu telegramu alu „Herm. Ztg“ etc. fóia oficiósa „Wiener Abendpost“ díce ca privire la conchiamarea Senatului imperialu amplificatu: Ca regimulu trebuie sa-i remána osibilitatea, cá dupace Senátulu imperialu amplificatu va terminá lucrárele sele (prefigerea bugetului, propunerile finantiale și alte afaceri momentóse) și indata dupace Sen. imp. mai restrinsu se va conchiamá formalmente la pertractarea obiectelorú de legislatiune, ce-i competú, și injumetateá resariteana a imperiului sa se conchiamé dietele la activitate alorú constitutiunala. (Asi'a dar se face unu pasu si în caus'a Ungariei.)—Noulu Seminarulu diecesanu gr. or. s'a inauguratu Domineca în 11/23 Octóbre cu indatinatele cermonii religióse.— De câte-va díle avemú în Sabíu o trupa de actori magiari. —

Principatele române unite.

(Continuare și capetu din nr. din urma.)

Alesulu din 5 și 24 Ianuaríu a intratu aici în considerári cu totulu subiective, și a spusu, cu cea mai perfecta franchetia, și pentru ce a facutu pâna acum economie din list'a civila, și pentru ce a luatú léfa de doi domni. Amu voítu, díse M. S., sa amu și eu proprietáti mari, pentru cá, facendu reform'a acést'a însemnata a liberárei proprietáti, sa nu póta remané în spiritulu nimenui, nici macaru prepusulu, ca amu voítu sa o facu în daun'a proprietarilorú.

Acum, dupa dispositiunile esprese ale legiurei, sta în voi'a proprietarilorú, sa se impace deadreptulu cu satenii, díse curatu M. S.; caute sa nu dea locu de nemultiamire în aplicarea mesurei: ca altmintrele voiu fi nevoítu sa tramitu inginerii statului cá sa faca constatarea și mesuratórea locurilorú.

Trebuie despre partea nóstra, sa renuntiámu a reproduce, într'o prescurtata analiza, tóte considerárele mature, ce M. S.'a desfasíuratu în subiectulu vastu ce l'a tratatu, la ocasiunea priimirei de la 18 Septembre. Dara cauta sa constatámu aici opiniunea generala despre impressiunea, ce a produsu cuvintele rostite de M. S. Domnulu. Pâna și cei mai ruginiti conservatori ai trecutului au fostú nevoíti sa recunósca, ca autorele decretului din 14 Augustu a facutu, în adevéru, unu mare bine proprietáti terene în Romani'a, și ca are consciinti'a líniscita de totu ce a facutu.

Despre altele, M. S. a atínsu numai cá în trecútu cestiunile localí; insa și în acestea a fostú precisu, și cu o singura esceptiune, la parerea nóstra, conciliantu cu desevarsíre. Asiá, în cestiunea atributiunilorú politienesce ale primariului, M. S. a dísu, ca polití'a sa fie organulu esecutivu; în cestiunea perderei depositelorú de la epitropi'a orfanicésca, M. S. a dísu, ca Statulu va cautá sa nu fia pagubiti orfanii; în cestiunea esactitudinei curtii de Appelu civila, M. S. a dísu, ca-i pareu sa aiba a face aceleasi recomandári de câte-ori vine la Iasy; în cátu se atinge de jurisprúdentia curtii criminale, M. S. a dísu, ca suntú casuri, bunaóra, cá batai'a unui procurore, unde curtea trebuie sa ia în considerare și caracterulu politíeu alu delictului; în sfarsítu, în cestiunea conflictului dintre proestosii calugari și mireni de pe la bisericile monastiresce, M. S. a dísu în fati'a preotilorú de miru, ca ei trebuie sa-si adnea aminte de regulile ierarchiei, cá cum numai din partea lorú s'aru fi escatu discordi'a, în adevéru regretabile, între preotímea monachala și cea laica pentru posturile retribuíte de curatori pe la bisericile inzestrate. În punctulu acést'a singuru ni s'a parutu, ca cuvintele M. S. au machnitú pe acei ce aveau nevoia de mangáiere.

M. S. a incheiatu cuventarea sea cea frumósa prin o dulce reamintire de sacrificiele, ce au facutu Iasy pentru unirea nátiunala, pentru regenerarea patriei. Iasy, díse M. S., au fostú leaganulu unirei și alu multorú alte propasíri; Iasy are dreptu la recunoscinti'a Románilorú.

În adevéru, Iasy nu trebuie sa fia datu uitárei nici odata, pentru ca acestu betránu municipiu romanu are inca o mare missiune în Romani'a. Iasyenit trebuie sa-si mpoporeze orasíulu lorú cu Románi, sa se înnoiesca în viéti'a lorú románésca sa devina o comuna romána modelu, sa dea tutoru Románilorú esemplulu unei regine municipale în tóta puterea cuventului. Spre acestu scopu n'aru trebui data uitárei mai cu séma dorinti'a rostíta mai anu, prin initiativ'a P. S. Locotenintelui de mitropolitu, pentru întemeierea suburbiilorú Iasy-lorú cu poporátíune rurala juna, proba, plina de vitalitate.